

ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА
на дисертаційну роботу Височиної Аліни Володимирівни
на тему: «Управління фінансовим потенціалом регіону в контексті
реалізації бюджетної політики України», подану на здобуття наукового
ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит
у спеціалізовану вчену раду Д 55.081.01 в Українській академії
банківської справи

1. Актуальність теми дослідження.

У контексті євроінтеграційного вектору розвитку національної економіки, зміни нормативного забезпечення функціонування податкової та бюджетної систем, а також реформування місцевого самоврядування одним з найважливіших завдань, що постає перед органами влади різних рівнів, є формування ефективної системи місцевих фінансів, за якої місцеві бюджети характеризувалися б високим рівнем фінансової самодостатності. Однак, попри наявність певних позитивних зрушень у зазначеному напрямку, досить гострою залишається проблема поглиблення диспропорцій регіонального розвитку та дотаційності місцевих бюджетів, що, у свою чергу, обумовлює зростання навантаження на видаткову частину державного бюджету. Таким чином, удосконалення механізму реалізації бюджетної політики, особливо у контексті міжбюджетних відносин, набуває особливої актуальності.

Разом з тим, одним з напрямків посилення зацікавленості органів місцевого самоврядування у максимізації формування власної ресурсної бази, а також розбудови бюджетних відносин на засадах партисипативності з економічними суб'єктами регіону є оптимізація процесу управління його фінансовим потенціалом, основу якого складають не лише кошти, зосереджені у місцевих бюджетах, а й фінансові ресурси суб'єктів господарювання та домогосподарств. Однак, попри зростання уваги до даної

Міністерство освіти і науки України
ЗЕРКАЛЬНИЙ ВІДДІЛ
27.11.2015 вх. № 20-025/1028

проблематики, на сьогоднішній день залишаються невирішеними питання щодо розробки комплексної систем оцінювання фінансового потенціалу регіону, яка б дозволяла кількісно формалізувати не лише його ресурсну, а й нематеріальну складову, механізму визначення ефективності його використання, а також застосування результативних параметрів управління фінансовим потенціалом у контексті удосконалення бюджетної політики.

Саме на вирішення цих важливих і актуальних наукових задач спрямована дисертаційна робота Височиної А. В.

Дисертація виконана відповідно до тематики науково-дослідних програм національного значення. Пропозиції дисертанта враховані при роботі над науково-дослідними темами в Українській академії банківської справи. Зокрема, до звіту за темою «Реформування фінансової системи України в умовах євроінтеграційних процесів» (номер державної реєстрації 0109U006782) увійшли пропозиції щодо формування, оцінювання та реалізації фінансового потенціалу регіону; за темою «Конкурентоспроможність національної економіки в умовах євроінтеграції» (номер державної реєстрації 0111U009459) – щодо реформування бюджетної політики України в контексті посилення фінансової самодостатності її регіонів.

2. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій. Наукові результати, висновки і рекомендації, викладені в дисертації, характеризуються високим рівнем обґрунтованості, є достатньо аргументованими, про що свідчить структурна побудова та зміст роботи, широкий перелік використаних літературних джерел з досліджуваної проблематики та обсяг проаналізованого фактичного матеріалу, законодавчих та нормативно-правових актів, статистичної інформації.

Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації, підтверджується широким переліком

опублікованих робіт за темою дисертації та їх оприлюдненням на профільних науково-практичних конференціях.

Висновки являють собою логічно обґрунтований підсумок виконаної роботи та повністю відображають основні положення проведеного дослідження, а також можливі напрямки їхнього практичного застосування.

3. Повнота викладення основних результатів в опублікованих наукових працях.

Кількість, обсяг і якість друкованих праць відповідають вимогам МОН України. Результати дисертації відображено у 18 наукових працях загальним обсягом 5,54 друк. арк., з яких особисто автору належить 4,21 друк. арк., у тому числі: підрозділи у 3 колективних монографіях, 7 статей у наукових фахових виданнях України та 2 статті в зарубіжних наукових виданнях (з них 6 – у виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз); 1 стаття у зарубіжному науковому виданні; 6 публікацій у збірниках тез доповідей конференцій.

Список основних праць наведено в авторефераті та в дисертації. Автореферат оформлений згідно з вимогами Міністерства освіти і науки України, у стислій формі передає основні положення дисертації, не містить інформації, яка не наведена в роботі.

4. Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Аналіз основних наукових гіпотез та результатів дисертаційного дослідження дають підстави стверджувати, що робота містить ряд важливих теоретичних і науково-методичних положень, які суттєво розвивають економічну науку про об'єктивні закони розвитку процесу управління фінансовим потенціалом регіону в контексті реалізації бюджетної політики.

Наукові результати в узагальненому вигляді спрямовані на розвиток наявних та обґрунтування нових науково-методичних підходів до формування, оцінювання та використання фінансового потенціалу регіону.

Наукові результати дисертаційної роботи, які містять елементи наукової новизни, на наш погляд, доцільно згрупувати в три блоки.

Перший блок наукових результатів роботи містить здобутки дисертанта, що суттєво розширюють категоріально-понятійне поле дослідження та теоретичні засади процесу управління фінансовим потенціалом регіону при реалізації бюджетної політики.

Так, зокрема, у роботі поглиблено розуміння змісту фінансового потенціалу регіону і запропоновано визначати його як сукупність ресурсного забезпечення (реальних і потенційно доступних фінансових ресурсів), а також можливостей відповідного регіону (організаційних, управлінських, функціональних, інфраструктурних та адаптивних) щодо акумуляції фінансових ресурсів, їх трансформації у продуктивний фінансовий капітал, його перерозподілу між економічними суб'єктами регіону, а також використання цього капіталу для забезпечення сталого розвитку регіону. Даний підхід характеризується рядом суттєвих відмінностей та уточнень порівняно з існуючими визначеннями фінансового потенціалу регіону. Зокрема, автор здійснює трактування змісту поняття на засадах комплексного підходу, розкриваючи при цьому склад факторів формування фінансового потенціалу регіону, а також взаємозв'язки, що виникають між ними у процесі забезпечення сталого розвитку регіону.

У роботі також обґрунтовано основні засади управління фінансовим потенціалом регіону з урахуванням ключових положень структурного, функціонального та процесного підходів, а також конкретизації взаємозв'язку між управлінням фінансовим потенціалом регіону та бюджетною політикою, що дозволило виявити напрямки впливу бюджетної політики на формування складових фінансового потенціалу, а також

ідентифікувати сфери її реалізації, для удосконалення яких можуть бути використані результативні параметри управління фінансовим потенціалом.

Другий блок наукових результатів роботи містить здобутки дисертанта щодо удосконалення методичних засад формування, оцінювання та використання фінансового потенціалу регіону при реалізації бюджетної політики.

Автором запропоновано підхід до оцінювання інтегрального рівня фінансового потенціалу регіону, який передбачає врахування кількісно виражених на основі застосування методу бальних оцінок композитних індикаторів, що характеризують ресурсну складову фінансового потенціалу у розрізі реальних та потенційно доступних фінансових ресурсів (зважених на рівень валового регіонального продукту, що дозволило здійснити коригування виходячи з відмінностей динаміки економічного розвитку регіонів) та його нематеріальну складову (причому для розрахунку даного композитного індикатора відібрано лише показники, що мають високий кореляційний зв'язок з ресурсною складовою чи валовим регіональним продуктом).

У роботі також удосконалено методичні засади до оцінювання рівня ефективності використання фінансового потенціалу регіону, що реалізовано на основі застосування одного з найбільш поширених методів параметричного моделювання – стохастичного фронтірного аналізу. З метою врахування впливу на ефективність використання фінансового потенціалу (є основою для кількісної оцінки його рівня) було сформовано два блоки показників: базовий – сформований з показників, що характеризують фактори формування фінансового потенціалу регіону, та додатковий – включає декілька важливих соціально-економічних індикаторів, які характеризують динаміку інфляційних процесів, рівень бідності, підприємницької активності та відкритості економіки.

Третій блок наукових результатів роботи містить пропозиції дисертанта щодо напрямків реформування бюджетної політики з урахуванням результативності управління фінансовим потенціалом регіону.

Так, автором запропоновано підхід до формування стратегій фінансового розвитку регіонів, що передбачає визначення часових меж, цільового орієнтиру та інструментів їх реалізації залежно від розташування регіону в одному з квадрантів трьохмірної матриці, побудованої на основі показників достатності бюджетного забезпечення органів місцевого самоврядування, рівня ефективності використання фінансового потенціалу регіону і перспектив зміни даного показника в майбутньому. За результатами апробації даного підходу для регіонів України було виявлено, що для переважно більшості областей рекомендованою є стратегія комплексної трансформації системи управління фінансовим потенціалом і реалізації бюджетної політики.

У роботі розроблено пропозиції щодо реформування механізму фінансового вирівнювання, що дозволяють: врахувати у процесі вирівнювання відмінності природно-ресурсного забезпечення регіонів (за рахунок розширення бази вирівнювання за видатками рентною платою за користування надрами та іншими природними ресурсами); визначати обсяг базових та реверсних дотацій залежно від рівня ефективності використання фінансового потенціалу регіону; встановлювати розмір субвенцій на фінансування програм соціально-економічного розвитку з урахування вкладу регіону у створення валового внутрішнього продукту країни, а також рівня ефективності використання його фінансового потенціалу.

Крім того, у роботі поглиблено методичні засади оцінювання рівня ризику діяльності органів місцевого самоврядування як позичальника та емітента муніципальних боргових цінних паперів шляхом включення до системи показників оцінювання ряду додаткових індикаторів, які характеризують можливості економічної системи регіону сприяти його фінансовому розвитку (організаційно-управлінські, функціонально-

інфраструктурні та адаптивні), макроекономічні параметри розвитку регіону та бюджетно-фінансові характеристики (показники виконання місцевого бюджету, обсягу реальних та потенційно доступних фінансових ресурсів, а також ефективності використання фінансового потенціалу регіону).

5. Практичне значення результатів дисертаційної роботи.

Основні наукові положення дисертаційної роботи доведено до рівня методичних розробок і практичних рекомендацій, що у комплексі формують підґрунтя для удосконалення процесу управління фінансовим потенціалом регіону при реалізації бюджетної політики. Запропоновані в роботі методичні узагальнення та рекомендації призначені для використання як на загальнодержавному рівні у процесі удосконалення основних засад реалізації бюджетної політики Міністерством фінансів України та Комітетом Верховної Ради України з питань бюджету; реформування регіональної політики Міністерством економічного розвитку і торгівлі, так і на регіональному рівні при удосконаленні окремих аспектів управління фінансовим потенціалом регіону та ідентифікації стратегічних пріоритетів його розвитку органами місцевого самоврядування.

Висновки та рекомендації дисертанта щодо розрахунку рівня фінансового потенціалу регіону впроваджено у діяльність Департаменту економічного розвитку і торгівлі Сумської обласної державної адміністрації (довідка від 24.06.2015 № 03-01/887); щодо взаємодії фіскальних органів з органами влади на рівні регіону з метою підвищення фінансової самодостатності регіонів – у діяльність ГУ ДФС у Сумській області (довідка від 21.05.2015 № 34-454); щодо позиціонування міста в матриці стратегій на основі рівня фінансового потенціалу регіону – у діяльність Сумської міської ради (довідка від 25.06.2015 № 75-777).

Одержані наукові результати використовуються в навчальному процесі Української академії банківської справи при викладанні дисциплін:

«Бюджетна система», «Державний фінансовий менеджмент», «Фінанси», «Місцеві фінанси» (акт від 14.05.2015).

6. Дискусійні положення та недоліки дисертаційного дослідження.

В цілому позитивно оцінюючи наукове та практичне значення одержаних автором результатів, слід вказати на деякі дискусійні положення, що мають місце в дисертаційній роботі.

6.1. На стор. 69 дисертації автор зазначає, що фінансовий потенціал регіону виступає базою фінансової самодостатності регіону. З цієї позиції дискусійним є врахування трансфертів з державного бюджету при оцінювання рівня фінансового потенціалу регіону (стор. 82-88). На нашу думку, це характеризує дотаційність місцевих бюджетів, а не їх фінансову незалежність.

6.2. Враховуючи той факт, що фінансовий потенціал регіону формується переважно за рахунок реальних та потенційно доступних фінансових ресурсів, досить дискусійним виглядає використання бального підходу, а не вартісних оцінок при розрахунку його інтегрального рівня (стор. 88-111).

6.3. При виборі показників для оцінювання інтегрального рівня фінансового потенціалу регіону (стор. 87), автор для розрахунку обсягу недоотриманого прибутку використовує показник, що характеризує обсяг збитків, отриманих суб'єктами господарювання. У той же час, врахування у повному обсязі розміру збитків є не зовсім коректним, адже у випадку ефективного функціонування підприємства, зазначені грошові потоки сформували його дохід, а не прибуток, що було б доцільно врахувати при розробці методичних засад оцінювання інтегрального рівня фінансового потенціалу регіону.

6.4. Позитивно оцінюючи запропонований автором підхід до оцінювання рівня ефективності використання фінансового потенціалу регіону (стор. 118-127), доцільно було б обрати для характеристики рівня

підприємницької активності не співвідношення між кількістю суб'єктів ЄДРПОУ в регіоні та в країні в цілому, а більш інформативний показник (наприклад, питому вагу створеної в регіон доданої вартості, обсягу реалізованої промислової продукції чи отриманого прибутку).

6.5. При розробці пропозицій щодо удосконалення системи фінансового вирівнювання в Україні (стор. 169) автор зазначає, що обсяг субвенцій на реалізацію програм соціально-економічного розвитку повинен визначатися з урахуванням внеску регіону у створення доданої вартості в країні та рівня ефективності використання його фінансового потенціалу. В той же час, на нашу думку, такий підхід може стати передумовою дискримінації регіонів та поглиблення диспропорцій їх розвитку.

6.6. При оцінюванні рівня ризику діяльності органів місцевого самоврядування як позичальника та емітента боргових цінних паперів (стор. 178-186) вважаємо, що більш доцільним було б використання вагових коефіцієнтів при кожному з оціночних параметрів, що дозволило б конкретизувати масштаб їх впливу на кредитоспроможність об'єкта оцінювання.

7. Загальна оцінка дисертації та її відповідність встановленим вимогам Міністерства освіти і науки України України. Дисертація Височиної Аліни Володимирівни «Управління фінансовим потенціалом регіону в контексті реалізації бюджетної політики України» являє собою закінчену наукову працю, спрямовану на вирішення актуальної науково-прикладної задачі розвитку наявних та обґрунтуванні нових науково-методичних підходів до формування, оцінювання та використання фінансового потенціалу регіону при реалізації бюджетної політики України.

Тематика дисертаційного дослідження є актуальною і відповідає пріоритетним напрямкам державної політики України та науковим програмам національного та регіонального значення. Тема та зміст дисертаційної роботи відповідають паспорту спеціальності 08.00.08 – гроші,

фінанси і кредит. Робота відповідає вимогам, які висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, зокрема – пп. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року, а її автор – Височина Аліна Володимирівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент:

директор Інституту економіки,
управління та інформаційних технологій
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет
економіки і торгівлі»,
доктор економічних наук, професор

Н. С. Педченко

Відгук
офіційного опонента на дисертаційну роботу
Височиної Аліни Володимирівни на тему: «Управління фінансовим потенціалом в контексті реалізації бюджетної політики України», подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

Актуальність теми дослідження

В умовах євроінтеграційного вектору розвитку України особливого значення набуває реформування засад функціонування системи місцевих фінансів для посилення фінансової незалежності місцевих бюджетів. Формування фінансово самодостатніх територіальних громад виступає однією з основних цілей бюджетної політики та актуальним завданням в умовах активізації процесу децентралізації влади в Україні. Основою посилення фінансової незалежності регіону є ефективне управління його фінансовим потенціалом, що передбачає забезпечення акумуляції фінансових ресурсів, розробку комплексної системи оцінювання його рівня, а також ефективності використання. Однак, більшість з означених питань залишаються недостатньо дослідженими і розробленими як з теоретичної, так і з прикладної точки зору, що і обумовлює актуальність теми дисертаційної роботи Височиної А. В.

Наукова задача, вирішенню якої присвячена дисертаційна робота, знайшла відображення в працях як зарубіжних, так і вітчизняних учених, що склало наукове підґрунтя, з одного боку, для продовження наукового пошуку в заданому напрямку, та, з іншого, для узагальнення досягнень світової і вітчизняної економічної думки з даної проблематики щодо розробки шляхів комплексного і системного вирішення існуючих проблем у даному напрямку дослідження.

Погоджуємось з висновками автора щодо необхідності уточнення розуміння фінансового потенціалу регіону, а також формування засад управління фінансовим потенціалом регіону при реалізації бюджетної політики. Поглиблення потребують також питання конкретизації основних факторів формування фінансового потенціалу, їх кількісної формалізації

Міністерство освіти і науки України
Українська академія банківської справи
ЗАГАЛЬНИЙ ВІДДІЛ
27.11.2015 вх. № 20-025/1827

через конкретні показники. Подальших розробок потребують питання визначення рівня ефективності використання фінансового потенціалу регіону. До того ж, актуальним залишається питання удосконалення формування та реалізації бюджетної політики України щодо визначення стратегічних векторів фінансового розвитку регіонів, міжбюджетних відносин у контексті фінансового вирівнювання, оцінювання рівня ризику діяльності органів місцевого самоврядування як позичальника та емітента муніципальних облігацій з урахуванням параметрів результативності процесу управління його фінансовим потенціалом.

Таким чином, розроблені дисертантом методичні засади та практичні рекомендації щодо управління фінансовим потенціалом регіону в контексті реалізації бюджетної політики України слід вважати цілком актуальними та такими, що мають важливе теоретичне та практичне значення.

Зв'язок теми з державними та галузевими науковими програмами, пріоритетними напрямками розвитку науки

Тематика дисертаційної роботи відповідає державним і галузевим науковим програмам і темам.

Наукові положення автора використовувались під час виконання науково-дослідних тем «Реформування фінансової системи України в умовах євроінтеграційних процесів» (номер державної реєстрації 0109U006782); «Конкурентоспроможність національної економіки в умовах євроінтеграції» (номер державної реєстрації 0111U009459) в Українській академії банківської справи.

При підготовці звітів за цими темами використані конкретні розробки дисертанта, що стосуються формування, оцінювання та реалізації фінансового потенціалу регіону, а також напрямків реформування бюджетної політики України в контексті посилення фінансової самодостатності її регіонів.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Наукові положення, викладені в дисертації, у повній мірі досліджені, про що свідчить структурна побудова та зміст роботи, широкий перелік

узагальнених, систематизованих та кваліфіковано опрацьованих автором робіт вітчизняних і закордонних вчених та фахівців з питань економічної теорії, фінансового розвитку регіонів і реалізації бюджетної політики. Поряд із науковою літературою, автор опрацював законодавчі, нормативно-правові акти, типові методики, статистичну інформацію.

Висновки є логічно обґрунтованими, повністю відображають основні положення проведеного дослідження, а також можливі напрями їхнього використання у процесі управління фінансовим потенціалом регіону в контексті реалізації бюджетної політики України.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

У дисертаційній роботі сформульовано та обґрунтовано сукупність положень, які мають наукову новизну і полягають у вирішенні науково-прикладної задачі щодо створення теоретичного та методичного підґрунтя щодо формування, оцінювання та використання фінансового потенціалу регіону в контексті реалізації бюджетної політики в Україні.

В роботі поглиблено термінологічний апарат в межах обраної автором проблематики шляхом подальшого розвитку поняття «фінансовий потенціал регіону», яке запропоновано розуміти як сукупність ресурсного забезпечення (реальних і потенційно доступних фінансових ресурсів), а також можливостей відповідного регіону (організаційних, управлінських, функціональних, інфраструктурних та адаптивних) щодо акумуляції фінансових ресурсів, їх трансформації у продуктивний фінансовий капітал, його перерозподілу між економічними суб'єктами регіону, а також використання цього капіталу для забезпечення сталого розвитку регіону (стор. 42-51). Авторське визначення передбачає врахування як матеріального, так і нематеріального факторів формування фінансового потенціалу регіону, конкретизації їх складових, а також взаємозв'язків між ними у процесі забезпечення сталого розвитку регіону.

Автором обґрунтовано основні засади управління фінансовим потенціалом регіону з позиції комплексного підходу, що передбачає врахування положень структурного, функціонального та процесного

підходів, а також взаємозв'язку процесу управління фінансовим потенціалом та бюджетної політики, що, з одного боку, проявляється через її вплив на формування складових фінансового потенціалу, та, з іншого боку, через врахування результатів управління ним при визначенні ключових векторів реалізації бюджетної політики та напрямків її удосконалення (стор. 53-70).

Істотне місце у дисертаційній роботі відводиться формалізації факторів формування фінансового потенціалу регіону та розробці науково-методичного підходу до оцінювання його інтегрального рівня (стор. 73-110). Запропонований автором підхід передбачає кількісне визначення на основі бальної методики як матеріальних, так і нематеріальних факторів формування фінансового потенціалу регіону. Причому у контексті визначення композитних індикаторів реальних та потенційно доступних фінансових ресурсів регіону запропоновано здійснювати їх коригування на обсяг валового регіонального продукту з метою врахування відмінностей у рівнях економічного розвитку, а при квантифікації нематеріальної складової обрано лише релевантні показники, які мають високий рівень кореляції з ресурсною складовою фінансового потенціалу чи валовим регіональним продуктом.

Заслуговують на увагу розроблені автором методичні засади щодо оцінювання рівня ефективності використання фінансового потенціалу регіону, що передбачають застосування такого методу визначення межі ефективності, як стохастичний фронтірний аналіз, що дозволяє визначити рівень ефективності з урахуванням базових факторів (складові фінансового потенціалу регіону) та додаткових параметрів (індикатори, що відображають тенденції соціально-економічного розвитку території). За результатами апробації розробленого науково-методичного підходу для регіонів України було визначено, що протягом 2009-2013 рр. середній рівень ефективності використання фінансового потенціалу регіонами нашої країни складає 85% (стор. 118-127).

До суттєвих здобутків автора слід віднести методичні підходи до визначення стратегій фінансового розвитку регіонів, що дозволяють ідентифікувати мету, інструментарій та тривалість періоду їх реалізації. Основою розробленого науково-методичного підходу є побудова трьохмірної

матриці з координатами «рівень ефективності використання фінансового потенціалу регіону – можливості підтримання його у майбутньому – рівень бюджетної забезпеченості органів місцевого самоврядування», а допоміжними інструментами її формування виступили кластерний аналіз та аналіз клубної конвергенції (стор. 130-150).

Заслужують на увагу пропозиції автора щодо реформування механізму фінансового вирівнювання в Україні (стор. 150-170). Так, автором запропоновано використовувати у процесі вирівнювання за видатками рентну плату за користування надрами та іншими природними ресурсами, що дозволить врахувати відмінності природно-ресурсного забезпечення регіонів України; встановлювати обсяг базових та реверсних дотацій з урахуванням рівня ефективності використання фінансового потенціалу регіону; визначати розмір субвенцій на реалізацію програм соціально-економічного розвитку на основі коефіцієнта, що відображає співвідношення між валовим регіональним продуктом та валовим внутрішнім продуктом країни, а також рівня ефективності використання його фінансового потенціалу.

Позитивно також можна охарактеризувати запропонований дисертантом підхід до оцінювання ризиків діяльності органів місцевого самоврядування як позичальника та емітента боргових цінних паперів, що передбачає розширення системи оціночних показників за рахунок включення обсягу реальних та потенційно доступних фінансових ресурсів, рівня ефективності його використання, а також набору показників, що відображають можливості системи управління фіскально-бюджетних розвитком регіону (179-187).

Наведені положення забезпечують удосконалення існуючих та обґрунтування нових теоретичних та науково-методичних підходів до формування, оцінювання та використання фінансового потенціалу регіону в контексті реалізації бюджетної політики, призначені для використання при розробці державних програмних документів та нормативно-правових актів у сфері управління місцевими фінансами та бюджетної політики.

Повнота відображення результатів дослідження в опублікованих працях і авторефераті

Вивчення матеріалів дослідження та автореферату здобувача свідчать про відповідність змісту автореферату основним положенням дисертаційної роботи. Дослідження має теоретичний та прикладний аспекти, що є характерним для наукової роботи. В авторефераті в повній мірі розкрито всі основні наукові результати, які отримано в процесі дослідження, ступінь новизни розробок, висновки та рекомендації роботи. Дисертація та автореферат відповідають вимогам Міністерства освіти і науки України, що пред'являються до кандидатських дисертацій за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси та кредит.

Наукові положення, висновки і результати дослідження опубліковано у 18 наукових працях загальним обсягом 5,54 друк. арк., з яких особисто автору належить 4,21 друк. арк., у тому числі: підрозділи у 3 колективних монографіях, 7 статей у наукових фахових виданнях України та 2 статті у зарубіжних наукових виданнях (з них: 6 – у виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз); 6 публікації у збірниках тез доповідей конференцій. У публікаціях, виконаних у співавторстві, особистий внесок дисертанта відображено повною мірою.

У цілому дисертаційна робота відзначається логічністю побудови, завершеністю, обґрунтованістю наукових положень та висновків, сучасним науковим стилем подачі матеріалу. Дисертація містить достатню кількість таблиць, схем, рисунків, графіків, які подаються безпосередньо в основній частині дисертації і виносяться в додатки.

Значення дослідження для науки та практики, шляхи використання його результатів

Наукова значущість отриманих результатів обумовлена можливістю широкого застосування розроблених в дисертації науково-методичних підходів як у проведенні подальших досліджень, так і у практичній діяльності. У своєму інтегральному вигляді результати дисертаційної роботи спрямовані на вирішення важливої науково-практичної задачі, що виявляється у розробці нових та вдосконаленні існуючих підходів до

формування, оцінювання та використання фінансового потенціалу регіону у контексті реалізації бюджетної політики України.

Практичне значення наукових результатів, одержаних в дисертаційній роботі, визначається конкретною спрямованістю висновків, рекомендацій та пропозицій автора, а також обґрунтуванням методичного підґрунтя управління фінансовим потенціалом регіону при реалізації бюджетної політики.

Розроблені дисертантом методичні положення можуть бути використані Міністерством фінансів України, Міністерством економічного розвитку і торгівлі України, Комітетом Верховної Ради України з питань бюджету, органами місцевого самоврядування та ін. Це дозволить удосконалити процес управління фінансовим потенціалом регіону та механізм реалізації бюджетної політики, обґрунтувати її цільові пріоритети, покращити регіональну політику.

Зокрема, конкретні положення дисертації впроваджено у діяльність Департаменту економічного розвитку і торгівлі Сумської обласної державної адміністрації (довідка від 24.06.2015 № 03-01/887); щодо взаємодії фіскальних органів з органами влади на рівні регіону з метою підвищення фінансової самодостатності регіонів – у діяльність ГУ ДФС у Сумській області (довідка від 21.05.2015 № 34-454); щодо позиціонування міста в матриці стратегій на основі рівня фінансового потенціалу регіону – у діяльність Сумської міської ради (довідка від 25.06.2015 № 75-777).

Одержані наукові результати використовуються в навчальному процесі Української академії банківської справи при викладанні дисциплін: «Бюджетна система», «Державний фінансовий менеджмент», «Фінанси», «Місцеві фінанси» (акт від 14.05.2015).

Дискусійні положення та недоліки дисертаційної роботи

У цілому позитивно оцінюючи наукове та практичне значення одержаних височиною А. В. результатів, слід зазначити деякі дискусійні положення, недоліки та зауваження, що мають місце в дисертаційній роботі.

1. У процесі здійснення декомпозиційного аналізу понятійно-категоріального апарату дослідження сутності фінансового потенціалу

регіону (стор. 38-48), окрім підходів вітчизняних та російських дослідників, доцільно було б також висвітлити напрацювання західних економістів, що дозволило б посилити теоретичну значимість дослідження дисертанта.

2. При характеристиці показників для кількісного оцінювання інтегрального рівня фінансового потенціалу регіону (стор. 80-89) автор здійснює структурування його матеріальної складової за суб'єктами, тоді як нематеріальної – за функціональною ознакою. Вважаємо, що у даному випадку більш доцільним було б використання єдиного підходу для обох компонент.

3. На стор. 110 дисертації представлено набір показників, що сформували основу для кількісної оцінки інтегрального рівня фінансового потенціалу регіону. Проте, з нашої точки зору, дискусійними та такими, що потребують додаткового обґрунтування щодо їх впливу на фінансовий потенціал є такі індикатори кількісної формалізації його нематеріальної складової як рівень якості системи освіти в регіоні та рівень надійності регіональних правоохоронних органів.

4. У контексті реалізації науково-методичного підходу щодо обґрунтування стратегії фінансового розвитку регіонів автор виокремлює десять стратегій, визначених на основі побудови трьохмірної матриці (стор. 144-146). Однак, на наш погляд, дискусійним є існування окремих стратегій регіонального розвитку в межах однієї держави. Більш доцільним було б визначити пріоритети регіонів у контексті стратегії загальнодержавного розвитку.

5. При розробці пропозицій щодо удосконалення механізму фінансового вирівнювання в Україні (стор. 169-171), а саме у розрізі вирівнювання за видатками, автор пропонує визначати обсяг реверсних дотацій з урахуванням рівня ефективності використання фінансового потенціалу регіону, тоді як обсяг базових дотацій повністю покриває потребу регіону у фінансових ресурсах. Таким чином, вважаємо за доцільне використовувати градацію залежно від рівня ефективності використання фінансового потенціалу регіону для обох зазначених видів дотацій.

6. На стор. 178-186 охарактеризовано методичні засади визначення рівня ризику діяльності органів місцевого самоврядування як позичальника та емітента боргових цінних паперів, практична апробація якого здійснена для

регіонів України. Однак, відповідно до бюджетного законодавства, право на здійснення запозичень мають лише місцеві бюджети, а тому більш доцільним було здійснити апробацію зазначеного підходу для окремих міст, а не регіонів в цілому.

Проте вищенаведені зауваження та недоліки не впливають на загальну позитивну оцінку виконаної дисертаційної роботи та не знижують її наукову і практичну цінність.

Загальна оцінка дисертації та її відповідність встановленим вимогам

Дисертаційна робота Височиної А. В. являє собою цілісну, завершену, самостійно виконану, кваліфіковану наукову працю, в якій на основі проведених автором досліджень отримано нові науково обґрунтовані результати щодо вирішення важливої й актуальної науково-прикладної задачі, що виявляється у розвитку нових та удосконаленні існуючих підходів до формування, оцінювання та використання фінансового потенціалу регіону в контексті реалізації бюджетної політики в Україні.

Зміст дисертації відповідає визначеній меті та поставленим завданням, які повністю вирішені у процесі дослідження. Основні положення роботи, які виносяться на захист, мають елементи наукової новизни. Автореферат є автентичним за змістом і відображає основні положення дисертації. Наукові положення, що виносяться на захист, повністю відображені у публікаціях здобувача, які відповідають вимогам Міністерства освіти і науки України. Подана до захисту дисертація написана науковим стилем, матеріал викладено у логічній послідовності, висновки науково обґрунтовані та підтверджуються емпіричними результатами. Напрямок дисертаційного дослідження відповідає профілю спеціальності 08.00.08 -- гроші, фінанси та кредит.

На підставі викладеного можна зробити висновок, що дисертація Височиної А. В. на тему «Управління фінансовим потенціалом регіону в контексті реалізації бюджетної політики України» за змістом і оформленням відповідає вимогам п.п. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року, що висуваються до кандидатських дисертацій, а її автор –

Височина Аліна Володимирівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент,

доцент кафедри фінансів Київського національного торговельно-економічного університету

Міністерства освіти і науки України,

кандидат економічних наук,

доцент

